

2001 YILINDA BOŞ ZAMAN: "BOŞ ZAMAN TOPLUMU" İÇİN BİLGİ (*)

Margaret LEIGHFIELD

Çev: Doç. Dr. Uğur DEMİRAY (**)

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi
Öğretim Üyesi

(**) Boş zaman kavramı, etkinlikleri ve boyutları konusunda araştırma ya da çalışma yapacaklara, ayrıca bu konudaki çalışmalarını değerlendirmek isteyenlere yardımcı olacağı inancıyla meslekdaşım ve arkadaşım Margaret Leighfield'in 1987 yılında *European Journal of Education* dergisinde yayınlanan ve kendisinin izniyle "2001 yılında Boş Zaman: Boş Zaman Toplumu için Bilgi" adlı yazıda Boş Zaman Kavramının önemi vurgulanarak, bu konuda çalışmış ya da çalışacaklar için, boş zaman alanında yayınlanan belli başlı özet (abstract) dergilere, kullanılabilecek bilgi işlem sistemlerine, rehber ve kataloğlara, bu alanda etkinlik gösteren kurum ve kuruluşlara, halen literatürde yer alan dergilerin çalışma alanları, adresleri ve bir bölümünün de ilişki kurulabilecek kişi adlarına yer verilmiştir. (Ç. N)

2001 YILINDA BOŞ ZAMAN: "BOŞ ZAMAN TOPLUMU" İÇİN BİLGİ

Boş zaman konusuyla ilgili kavram ve olguların önemi giderek artmaktadır. Haftalık çalışma saatlerinin azalması, daha uzun tatil süreleri, erken emeklilik yeni teknolojilerle tanışma ve işsizlik oranındaki artış insanların sahip olduğu boş zaman süresi diliminin fazlaşmasına neden olmaktadır. Boş zaman etkinlikleri ve çalışmaları için duyulan gereksinimin artması da bir anlamda politikacı, yönetici işveren, eğitimci ve planlamacılara meydan okuma, onları bu soru karşısında açıklama yapmaya zorlamaktadır. Eğer bu uyarı dikkate alınmaz, insanlar, boş zamanlarını organize etmede uygun önlemlerle yönlendirilmez ve eğitilmezlerse, boş zamanlar; tembellik, can sıkıntısı gibi engellerle, yıkıcı, toplum için zararlı sorun haline gelir. Bu nedenle insanlar, artan boş zamanlarını, kendilerini en doyurucu biçim ve yollarla değerlendirmeleri için yönlendirilmeli ve yönlendirmelidirler. Bunun yanı sıra "boş zaman toplumu" durumunda olmamaları için artan boş zaman etkinlik ve çalışmaları karşısındaki önlemlere özendirilmelidirler. Boş zaman kullanımının mümkün olan en verimli, planlı ve programlı bir biçimde gerçekleştirilebilmesi için en önemli şey güvenilir ve kolay ulaşılabılır bilgi kaynaklarının elde edilmesi gerekliliğidir.

Bilgi, boş zaman alan yazınıyla ilişkili olarak düşünüldüğünde, ilgili yazın alanının cesaretle oluşturulduğu görülmüş olabilir. Yakın zamana kadar boş zaman konusundaki bilgi, diğer disiplinlerde yapılan çalışmalardan bir yan ürün ya da disiplinlerarası yaklaşımla boş zaman konusunda bilgi edileceği tartışması giderek belirginleşmektedir. Boş zaman konusunda alan yazını bu nedenden dolayı sosyoloji, coğrafya, çerve kullanımı, ekoloji, psikoloji, çevre bilim, işletmecilik bilimi gibi diğerleri arasında yayılmış bulunmaktadır. Bir başka deyişle, bu konudaki bilgiler, sosyoloji, psikoloji, işletmecilik çalışmaları özetlerinde ve eğitiminde eğitim kaynakları içinde Bilgi Merkezi - ERIC- (the Educational Resources Information Center) gibi özel bir alanla ilgili özet yayınlarında raslanabilir. Bu da boş zaman ile ilgili çalışma özetlerinin değişik alanlarda toplanabileceğini gösterir.

Bilgi sadece ulaşabildiği zaman değerlidir. Özetleme ve dizinleme (abstracting ve indexing) hizmet

(*) LEIGHFIELD, Margaret, "Leisure 2001: Information for a leisure society", *European Journal of Education*, Vol. 22, No : 5 - 33 / 4, 1987, pp. 321 - 325

leri birçok bilim alanında genel olarak yararlı olduğu kabul edilen bilgi kaynaklarıdır. Bu bilgi kaynakları; belli bir disiplin dahilinde olmakla birlikte, disiplinlerarası konulara da çok önemli sayılabilecek hizmet götürürler. Özetleme hizmeti yoğun insanlar için özet bilgi, pratik bir araştırma, ulaşılması zor ve yabancı dilde yapılmış bilgiye ulaşmak için bir başlangıç olanağı sağlar. Özetler okuyucuya içerik hakkında orjinalden daha kısa, kesin ve öz bilgi verme konusunda yardımcı olur. Böylece araştırmacı, planlamacı ve yönetici, bugüne kadar yapılmış ve gereksinme duyduğu yayınlar konusunda işine yarayacak olan kaynaklar hakkında karar verebilmek için bilgi sahibi olur. Çalışma yapacağı alandaki benzer araştırmaları, gelişmeleri taramış olur.

Özetlemeler, bugünün bilgi patlaması karşısında, boş zaman (boş zaman, turizm, eğlence - dinlenme) konusunda yapılmış çalışmaları bir araya getirerek, bilgiye ulaşmayı kolaylaştırır. Bu konudaki ana temalar aşağıda sıralanmış konu ve konu gruplarını kapsar;

- (1) Boş zaman kuramı, stratejisi ve uygulaması,
- (2) Yaratım; boş zaman eğitimi ve yönlendirme,
- (3) Tanımlanabilir, sınırlandırılmış özel grupların boş zamanları,
- (4) Bireysel yaratıcılık, spor, kültür ve ev içi etkinlikleri,
- (5) Planlama ve beceri kazandırma uğraşları,
- (6) Parklar, yeşil alan, ulusal kaynaklar ve çevresel sorunlar,
- (7) Ürün pazarlaması ve dağıtımı
- (6) Boş zaman ve turizm endüstrisi.

Bilgi; kitap ve makale kadar, konferans, seminer, bildiri, tez gibi çalışmalarla da üretilir. İngilizce yapılan çalışma özetleri, yazara ait bilgiler ayrıntılı olarak kolayca belli bir merkezde toplanabilmektedir. İngilizce dili dışında yazılmış ve yapılmış bir çalışma varsa, çalışmanın başlığı orjinal diliyle verilerek İngilizce özetlenebilir. LRTA (Leisure Recreation and Tourism Abstracts) sayısı yaklaşık 25'e varan dildeki çalışmaların İngilizce özetine yer vermektedir.

Kuşkusuz bilgi, özetlerin yayınlandığı basılı ortamlar kadar artık günümüzde anında ulaşılabilir bilgi tabanı yoluyla - bilgi-işlem kanalıyla - da ulaşılabilir durumdadır. Her bir özet dergisi; yazarı, konu başlıkları gibi sınıflama olmak koşuluyla yaklaşık 650 çalışma özeti dizini içermektedir. Bununla birlikte değişik formatlarda bulunan magnetik ortamlardaki bilgiler de bilgi-işlem yoluyla depolanabilir ve bu bilgilere ulaşılması mümkün olabilir. Örneğin LRTA şu temel merkezlerdeki bilgilere ulaşılabilir ve bu merkezlerdeki bilgileri araştırmacılara sağlayabilir. DIALOG, ESA / IRS, CAN / OLE, DIMDI, JICST, BRS VE CAB International.

BOŞ ZAMAN KONUSUNDA SEÇİLMİŞ BİLGİ KAYNAKLARI

Özet ve Dizin (İndeks) Dergileri;

Bu tür yayınlar bir çok alanda en yararlı bilgi kaynaklarıdır. Bunlardan bilinen ve önemlileri şunlardır;

Leisure, Recreation and Tourism Abstracts (LRTA)

- Yayınlayan Kuruluşu : CAB International World Service to Agriculture İNGİLTERE
- Yayın Adresi: Wallingford, Oxon OX10 8 DE, UK.
- Yayın yılı ve Numarası : 1976 ISSN : 0261 - 1392

Yılda dört sayı, olarak çıkan bu periyodikte spor, turizm, mediko sosyal etkinlikler, eğlenme ve dinlenme gibi boş zaman olgusunun çeşitli boyutlarına yönelik çalışma özetleri yer alır. Yayın dili İngilizcedir. Diğer dillerde yapılan çalışmaların İngilizce özetleri de bu dergide yer alır. Ayrıca bu dergide yazar sınıflaması, bölge ve konu dizini de (sınıflaması da) yapılmıştır.

Sociology of Leisure and Sport Abstracts

- Yayınlayan Kuruluş: Lsevier Scientific Co. - HOLLANDA
- Yayın Adresi : Lsevier Scientific Co. - Amsterdam the Netherlands.
- Yayın yılı ve Numarası : 1980 - ISSN: 0167 - 580X

Yılda üç kez yayınlanan bu dergide spor ve boş zaman sosyal- psikolojisi ve sosyolojisi konusunda, esas olarak Kuzey Amerika'da yapılmış çalışma özetleri yer almaktadır. Her sayısında ayrıca yazar ve konu sıralaması da bulunmaktadır.

Australian Leisure Index

- Yayınlayan Kuruluş: Australian Clearing House for Publications in Recreation, Sport and Tourism (ACHPIRST) - AVUSTRALIA
- Yayın Adresi: Footcray Institute for Technology Library, PO Box 64 Footscray, Victoria 3011, Australia
- Yayın yılı ve Numarası: 1983 - ISSN 0810 - 9273

Yılda iki kez yayımlanır. Avustralya'da basılmış olan turizm, spor, eğlence, dinlenme ve boş zamanla ilişkili çalışma özetlerini yayınlar. Ayrıca her sayısında yazar, konu başlığı ve konu sıralaması yer alır.

Loreto

- Yayımlayan Kuruluş: Centre de Resherches et de Documentation le Loisir BELÇİKA
- Yayımlanma Adresi : Le Recréalis et le Tourisme Direction Général de la Culture, Galeria Ravenstein 78, 1000 Prussels - BELGIUM
- Yayımlanma Yılı : 1983

Yılda üç kez, boş zaman, dinlenme-eğlenme ve turizm konularında Fransızca ve İspanyolca yayınlanan çalışma özetini yayımlayan bu yayın, çalışma konusuna göre düzenlenmiştir ayrıca içinde indeks bulunmaz.

Redoc (Recreatie Documentatie)

- Yayımlayan Kuruluş: Stichting Recreatie - HOLLANDA
- Yayımlanma Adresi: Statenplein 1, Postbus 80547, 2508 6 MS Gravenhage

The Netherlands.

- Yayımlanma Yılı ve Numarası : 1967, ISSN 0165 - 8638

Aylık olarak yayımlanan bu periyodik, Hollanda ve Belçika'nın Flamingo'ca konuşulan bölgesinde boş zaman, eğlenme - dinlenme, turizm ve çevre konularına ilişkin yapılmış çalışma özetlerine Hollanda'ca olarak yer verir. Ayrıca indeks içermez.

Anında Bilgiye Ulaşarak Araştırma (Online Searching)

Bilgi tabanına anında ulaşarak araştırma yöntemi, binlerce kaynağa bir dakika gibi bir süre içerisinde kolayca erişme imkanı verir. Çok kavram içeren çalışmalar varsa da, yoksa da bu yöntem ile kolayca elde edilebilir. Birçok ülke tarafından kabul edilmiş büyük ve bilinen bilgi tabanı sistemi, ucuz maliyetli iletişim ağlarını oluşturmaktadır. Standard tele teyp terminali aracılığıyla kullanıcı telefon hatlarını kullanarak bu sistemle ilişkiye geçer. Hatta kelime işlem (Word processors) ve kişisel bilgisayarlar (Personal computers) da bu sistem sayesinde bilgiyi elde edebilirler. Büyük kütüphaneler bu sistemle kullanım ve hizmete açıktır. Boş zaman konusunda bilgi malzemesi sağlayan belli başlı sistem ve kuruluşlar şunlardır:

Leisure Recreation and Tourism Abstracts LRTA

Bu dosya basılmış dergideki bilgileri içerir. Aşağıda sıralanmış olan uluslararası sistemler yoluyla buradan istenilen bilgiler elde edilebilir. Kabul edilen

bilgi tabanı sistemleri; DIALOG, DIMDI, CAN / OLE, CAB international ve BRS'dir.

Sırls

Sadece abonelerine hizmet veren bu sistemden Boş Zaman Sosyolojisi konularında yararlanılabilir. Bu sistemde DIALOG bilgi tabanı sistemi kullanılır. Yine bu sistemde sosyoloji ve psikoloji çalışma özetleri ile birlikte işletmecilik çalışma özetleri de bulunmaktadır.

İlgili Dergi ve Sürekli Yayınlar

Leisure Studies, E&F.N. Spon, 11 New Fetter Lane, London EC4 United Kingdom 3 p.a.

Leisure Sciences, Cranc, Russak & Co. Inc., 3 East 44th Street, New York, NY 10017, USA. 4p.a

Journal of Leisure Research, NRPA, 12 th Floor, 3101 Park Center Drive, Alexandria, Virginia 22302, U.S.A

Journal of Leisurability, Leisurability Publications Inc. Box 36, Station A, Islington, Ontario, Canada M9A 4X1. 4p.a

Leisure Management, Leisure Publications Limited, 1 st Floor, 99 Bancrooft, Hitchin, Herts S95 1 YL, United Kingdom 12 p.a

Leisure Manager, ILAM House, Lower Baisildon, Reading, Berks RG8 9NE, United Kingdom 12 p.a.

Loisir et Société, Les Presses de l'Université du Québec, CP 250 Sillery, Québec GIT 2R1 Canada. 2 p.a

World Leisure, WLRA, 559 King Edward Avenuc, Room 108, University of Ottawa Campus Ontario K1W 7N6, Canada

Leisure Forecast, Leisure Consultants, Lint Gowis, Foxearth, Sudbury, United Kingdom 4 p.a (various topics)

Vrije Tijd en Samenleving, Postbus 80547, 2508 GH Den Hagg, Netherlands. 4 p.a

Journal of Leisure and Recreation Studies, Japanese Society of Leisure and Recreation Studies, Kishikinen - Taiikukaikan, 1 - 1 - 1 Tunnan, Shibuya-ku, Tokyo 150, Japan, annual.

Yönlendirici Rehber ve Kataloglar

International Directory of Academic Institutions in Leisure, Recreation and Related Fields, 1986, LSLRA, 559 King Edward Avenue, Room 108, University of Ottawa Campus, Ottawa, Ontario K1N 7N6, Canada.

International Handbook of Leisure Studies and Research (S. Parker), LSA, Janet Jordan, Continuing Education Unit, Polytechnic of Central London, 35 Marylebone Road, London NW1 51S, United Kingdom.

Kuruluş ve Örgütler

World Leisure and Recreation Association, 59 King Edward Avenue, Room 108, University of Ottawa Campus, Ontario, Canada K1N 7N6.

European Leisure and Recreation

Association, Christian Casparis, Sekretariat, ELRA, Seefeldstrasse 8, Postach CH - 8022, Zurich, Switzerland.

Latin American Leisure and Recreation Association, ALATIR, Secretary General, Apt. 3659, Hato Rey, Puerto Rico.

Leisure Studies Association, c/o J. White, CURS, J. G. Smith Building, University of Birmingham, PO Box 363, Birmingham B 15 2 TT, United Kingdom.

National Recreation and Parks Association, 12th Floor, 3101 Park Center Drive, Alexandria, Virginia 22303, U.S.A.

SPRIG, Sports and Recreation Information Group, United Kingdom Chairperson; Margaret A. Leighfield, LRTA, CAB International, Wallingford, Oxon OX10 8DE, United Kingdom.